

Η παιδεία τα χρόνια της Αγγλοκρατίας

Γεώργιος Α. Ιωνάς
εκπαιδευτικός

Είναι μια περίοδος πιο φιλελεύθερη με αποτέλεσμα καλύτερη οικονομική και κοινωνική πρόοδο σ' όλους τους τομείς της ζωής. Αυτό έχει θετικό αντίκτυπο και στον τομέα της εκπαίδευσης που παρουσιάζει μια συνεχή, πολύπλευρη και ανοδική πορεία.

Σ' όλη τη διάρκεια της Αγγλοκρατίας υπάρχει μια έντονη αντιπαράθεση ανάμεσα στην Εκκλησία της Κύπρου από τη μια και της αποικιοκρατικής εξουσίας των Άγγλων από την άλλη. Η Εκκλησία προωθεί με κάθε τρόπο τη δικαίωση του αγώνα για ένωση με τη μητέρα πατρίδα. Οι Άγγλοι προσπαθούν να νοθεύσουν το φρόνημα των κατοίκων και να διατηρήσουν εσαεί την εξουσία τους στο νησί. Ιδιαίτερα μετά το άνοιγμα της διώρυγας του Σουέζ, η Κύπρος αποκτά μεγάλη αξία γι' αυτούς.

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας τα έξοδα της λειτουργίας των σχολείων και της μισθοδοσίας των δασκάλων καλύπτονται με εισφορές από την Εκκλησία και τους γονείς. Στα χρόνια της Αγγλοκρατίας αυτά τα έξοδα καλύπτονται με ειδική φορολογία που επιβάλλεται σ' όλους τους κατοίκους. Στόχος του κατακτητή πάλι, είναι ν' αναλώσει την παιδεία και ιδιαίτερα τους λειτουργούς της. Σταθμός στην εξύψωση του επιπέδου των δασκάλων τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας αυτά τα έξοδα καλύπτονται με ειδική φορολογία που επιβάλλεται σ' όλους τους κατοίκους. Στόχος του κα-

τακτητή πάλι, είναι να αναλώσει την παιδεία και ιδιαίτερα τους λειτουργούς της.

Σταθμός στην εξύψωση του επιπέδου ήταν η δημιουργία από την Εκκλησία των τριών πρώτων σχολών για την κατάρτιση λειτουργών της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Αυτές οι τρεις σχολές ήταν:

1. Το Παγκύπριο Διδασκαλείο

Ιδρύθηκε το 1893 σαν προέκταση του Παγκύπριου Γυμνασίου που προϋπήρχε από τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας.

Είναι η πιο σοβαρή προσπάθεια αναβάθμισης των προσόντων των δασκάλων με πλήρες αναλυτικό πρόγραμμα παρόμοιο μ' εκείνο των αντίστοιχων σχολών της Ελλάδας.

Η Αποικιακή Κυβέρνηση όχι μόνο έδωσε την έγκριση της για τη λειτουργία της σχολής αυτής μα και το επιχορήγησε με 100 λίρες το χρόνο.

2. Παγκύπριο Διδασκαλείο Φανερωμένης

Ιδρύθηκε το 1903 και ήταν κι αυτό ισότιμο με τα Διδασκαλεία της Ελλάδας. Εγκρίθηκε η λειτουργία του από την Αποικιακή κυβέρνηση και ανέλαβε την εκπαίδευση διδασκαλιστών.

3. Παγκύπριο Ιεροδιδασκαλείο.

Ιδρύθηκε στη Λάρνακα το 1910 και παρόλο που σκοπός του ήταν η επιμόρφωση των κληρικών, οι απόφοιτοι του μπορούσαν να εργαστούν και σαν δάσκαλοι. Το επίπεδο του συγκρινόμενο μετ' άλλα δύο ήταν πολύ κατώτερο.

Από το 1937 ως το 1959 υπάρχει μια συστηματική κι έντονη προσπάθεια από μέρους των Άγγλων να θέσουν υπό τον πλήρη έλεγχο τους την παιδεία της Κύπρου. Με διάφορα νομοθετήματα κλείνουν και τα τρία διδασκαλεία και τροχοδρομείται η ίδρυση του Διδασκαλικού Κολλεγίου Μόρφου που είναι κάτω από την πλήρη εξάρτηση των αποικιοκρατών.

Το Διδασκαλικό Κολλέγιο Μόρφου λειτούργησε το 1937. Γλώσσα διδασκαλίας ήταν η Αγγλική και δεχόταν Έλληνες και Τούρκους σπουδαστές. Το 1943 λειτούργησε ανάλογη σχολή στη Λευκωσία για προετοιμασία διδασκαλισσών για Έλληνες και Τούρκους. Το 1958 τα δυο κολλέγια συγχωνεύτηκαν κάτω από ενιαία διεύθυνση Αγγλου διευθυντή και μεταφέρθηκαν σε νέο κτιριακό συγκρότημα στη Λευκωσία.

Στον τομέα της Μέσης Παιδείας η Αποικιακή Κυβέρνηση ακολουθεί την ίδια τακτική της άλωσης. Προσπαθεί έχοντας σαν όπλο τις επιχορηγήσεις των σχολών αυτών να ελέγχει και τα προγράμματα και την επιλογή που προτείνει ανάληψη όλων των εξόδων λειτουργίας των σχολείων αυτών, αν δέχονταν τον πλήρη έλεγχο τους από τους Άγγλους.

Έκρηξη διαμαρτυριών σ' ολόκληρο το νησί από Εκκλησία, Τύπο, σχολικές εφορείες, καθηγητές και οργανώσεις για τις προσπάθειες του κατακτητή ν' αλλοιώσει το εθνικό φρόνημα.

Παρόλες τις προσπάθειες των Άγγλων να νοθεύσουν το εθνικό φρόνημα, στο χώρο της Μέσης Παιδείας δεν επιτυγχάνουν απολύτως τίποτα, ενώ στα Δημοτικά Σχολεία οι δασκάλοι επωφελούμενοι από κάποια αναπροσαρμογή στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1949 διδάσκουν ελληνική Ιστορία. Μετά από λίγο καιρό αυτά τα σχολεία θα γίνουν το φυτώριο του υπέροχου απελευθερωτικού αγώνα γι' αποτίναξη του αγγλικού ζυγού.

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ 1945-1959.

Η αποικιοκρατική διοίκηση συνεχίζει τις προσπάθειες της να ελέγχει τόσο τη Δημοτική όσο και τη Μέση Παιδεία. Όπως είναι γνωστό, το 1933 ανέλαβε τον πλήρη έλεγχο των Δημοτικών Σχολείων και το 1935 αναπροσαρμόζει τ' αναλυτικό τους πρόγραμμα καταργώντας τη διδασκαλία της ελληνικής Ιστορίας και εισάγει το μάθημα της αγγλικής γλώσσας. Μετά από πολλές κι έντονες διαμαρτυρίες επαναφέρεται το μάθημα της Ιστορίας το 1949.

Είναι όμως γεγονός αναμφισβήτητο πως όσα εμπόδια και να πρόβαλλαν οι Άγγλοι, η εξουσία τους ήταν και πιο διακριτική και πιο ανεκτική. Αυτό φαίνεται και από μια πρόχειρη σύγκριση του

αριθμού των σχολείων που παρέλαβαν από τους Τούρκους.

Το 1878 που η Αγγλία κατέλαβε το νησί υπήρχαν 83 ελληνικά και 65 τουρκικά σχολεία, ενώ η απογραφή του 1945 δείχνει 473 και 203 αντίστοιχα.

Για τη Μέση Παιδεία η σύγκριση δείχνει πως, ενώ στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, στα τελευταία χρόνια της Αγγλοκρατίας υπάρχουν:

α. Κλασσικά Γυμνάσια 14

β. Εμπορικής κατεύθυνσης 8

γ. Κλασσικής και Εμπορικής κατεύθυνσης 9

δ. Κλασσικής, Πρακτικής και εμπορικής 1

ε. Γεωργικής κατεύθυνσης 1

Όλα αυτά τα σχολεία είχαν κοινό πρόγραμμα μέχρι τις πρώτες τρεις τάξεις και διαφοροποιόταν ανάλογα στις τρεις ανώτερες.

Ο διακαής πόθος των Ελληνοκυπρίων ήταν η κοινή μοίρα με τον Ελληνισμό. Από την πρώτη στιγμή που ο πρώτος Άγγλος Κυβερνήτης πάτησε το πόδι του στο νησί μας, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου τον καλεί να εργασθεί για ν' αποδοθεί δικαιοσύνη κι ελευθερία στον Κυπριακό Ελληνισμό, όπως συνέβη και στην περίπτωση των Επτανήσων. Όσο για τα μακρόχρονα σχέδια των Άγγλων ν' αλώσουν την παιδεία και ν' αλλοιώσουν συνειδήσεις, ο Ν. Παπαξενοφώντος σε μια μελέτη του επισημαίνει.

«Παρ' όλα ταύτα τα φαινομενικώς δια την παιδείαν αλλά εις την πραγματικότητα αποτελούντα φενάκην, δια την προώθησιν αποικιοκρατικών σχεδίων, η ψυχή του Ελληνόπαιδος της Κύπρου ουδ' επί στιγμήν απομακρύνεται από τους εθνικούς αυτής πόθους. Ιδανικόν και προσήλωσις πάντων, μικρών και μεγάλων, παρέμειναν αι Αθήναι και η Ακρόπολις».

Την 1η Απριλίου 1955 αρχίζει ο ένοπλος αγώνας γι' αποτίναξη του αγγλικού ζυγού και στην πρωτοπορία αυτού του αγώνα βρίσκεται η μαθητιώσα νεολαία. Οι φυλακίσεις, οι εκτελέσεις εν ψυχρώ, οι απογχονισμοί, τα μεσαιωνικά βασανιστήρια, οι κατ' οίκον περιορισμοί πόλεων και χωριών, γιγαντώνουν την αποφασιστικότητα του λαού μας.

Οι Βρετανοί, γνωστοί σ' ολόκληρο τον κόσμο για τις μηχανορραφίες και τη δόλια πολιτική τους, επιβάλλουν το 1959 με τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου την ανεξαρτησία της Κύπρου. Σ' αυτές τις συμφωνίες υπήρχαν όλα τα σπέρματα της διαίρεσης και της δοχόνοιας ανάμεσα στους Έλληνες και Τούρκους κατοίκους της Κύπρου.

Από τις πρώτες μέρες της Ανεξαρτησίας παρατηρούνται συνεχείς προστριβές με τους Τουρκοκυπρίους. Μετά τις φοβερές διακοινοτικές ταραχές του 1963 και το άφρον πραξικόπημα του 1974 ακολουθεί η βάρβαρη τουρκική εισβολή που έφερε τον όλεθρο και την καταστροφή. Παρόλες τις τραγικές συνέπειες, που συνεχίζονται μέχρι σήμερα, ο λαός μας βρήκε το κουράγιο να ξανακτί-